

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)
 ความหมายและความสำคัญของซูรอในอิสลาม

ไพศาล เต่งหิรัญ, Tel. 0892234024 Email: pisal094@gmail.com

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, Tel. 08133116112

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ซูรอในอิสลาม: กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการซูรอเพื่อการคัดเลือกรวมการอิสลามประจำมัสยิดในกรุงเทพมหานคร” ในบทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายของซูรอ ทั้งในด้านทั่วไป จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และจากผลการวิจัยของนักนิติศาสตร์อิสลาม และศึกษาความสำคัญของซูรอ ที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลหะดีษ ดังนั้นในบทความนี้ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยเฉพาะจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับหลักนิติศาสตร์ในอิสลาม จากการศึกษา พบว่าคำว่าซูรอ ปรากฏในความหมายทั่วไป ซึ่งมีความหมายกว้างขวางมาก แต่ความหมายโดยสรุปคือ การปฎิบัติหรือ ทั้งในรูปคำต่างๆ คำอื่นที่เกี่ยวข้อง และประโยคที่ใช้ให้เห็นความหมายของ “ซูรอ” การใช้คำและประโยคในอัลกุรอานเหล่านี้ ปรากฏในอายะห์ (โองการ) ที่มีบริบทการประทาน (อัลบาบุลนุซูล) ต่างๆ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายความไว้ เพื่อชี้ให้เห็นความหมาย และเจตนารมณ์ของซูรอ สำหรับความสำคัญซูรอ เป็นสิ่งที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติในกิจการทั้งหมด รวมทั้งในทุกกิจกรรมในการดำเนินชีวิต อาจกล่าวได้ว่า “ซูรอ” เป็นแนวคิดสำคัญที่คัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลได้กล่าวไว้ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการและแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

คำสำคัญ: ซูรอ, หลักนิติศาสตร์อิสลาม, รวมการอิสลามประจำมัสยิด

Received: February 5, 2020, Revised February 17, 2020, Accepted February 25, 2020

The Meaning and Significance of Shura in Islam

Pisal Tanghirun, e Email: pisa094@gmail.com, Tel. 0892234024

Prince of Songkla University, Pattani Campus

Asst. Prof. Dr.ABDULELOH NOOMSUK, Tel. 08133116112, E-mail: abdulloh@yahoo.com

Prince of Songkla University, Pattani Campus

Abstract

This article is a part of a research entitled “Shura in Islam: A Case Study of the Application of Shura for the Selection of Mosques’ Islamic Committees in Bangkok.” This article is aimed to study the meaning of Shura in general from the sources of Al-Quran and Al-Hadith and the decisions made by Islamic jurists. In addition, it is also aimed to study the importance of Shura appearing in Quran and Al-Hadith. Thus, this article is searched mainly from documentary data, especially from Al-Quran and Al-Hadith which are the two important sources for Islamic jurisprudence. The results of this study found that the word “Shura” appeared in a general sense of definition and had a very broad meaning, however; the succinct definition was meant as “consultation” in different forms of wording either in words concerned and the sentences pointed to the meaning of Shura. These words and sentences used in the Quran appeared in verses which had their contexts of revelations where the academicians had already explained them in order to point out the meaning and the intention of Shura. In case of the significance of Shura, it was encouraged to practice in all affairs including all affairs in life. It can be said that it is an important concept mentioned in the Quran and Al-Hadith which will designate the means and the ways for further practices..

Keywords: motivation, labor welfare, commitment to the organization

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทนำ

อิสลามปรากฏในคำสอนที่มาจากอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ คำสอนประกอบด้วยในหลายเรื่ององค์ความรู้ในด้านต่างๆ มีเรื่องอิหม่านและเรื่องการปฏิบัติ มีหลักใหญ่ในภาคอรรถาณูอิสลาม(หลักการศรัทธา) และอรรถาณูอิสลาม(หลักปฏิบัติ)เป็นหลักใหญ่ นอกจากนั้นบนฐาน 2 เรื่องนี้มีข้อปฏิบัติมากมาย ข้อปฏิบัติเหล่านั้นถือว่าเป็นบทบัญญัติ ที่จะต้องยึดถือในฐานะเป็นเนื้อหาสำคัญของอิสลาม

สำหรับมุสลิมแล้ว ชุรอ(Shura) ได้เน้นย้ำและให้ความสำคัญกับภาคปฏิบัติมากเพราะถือเป็นบรรทัดฐานหนึ่งในการดำรงชีวิตของมุสลิม อย่างไรก็ตาม “ชุรอ”ตามที่ปรากฏในเอกสารหลักฐานที่ศึกษานี้พบว่า ชุรอมีความหมายหลากหลายและชี้ให้เห็นความสำคัญในหลายแง่มุมนอกเหนือจากนี้ พบว่า ประการแรก “ชุรอ” ได้ปรากฏในแหล่งที่มาต่างๆ เป็นจำนวนมาก “ชุรอ” จึงมีความแพร่หลายในแหล่งที่มาของหลักฐานทางศาสนา ประการที่สองการชี้ให้เห็นสถานะของชุรอในทางปฏิบัติอย่างชัดเจนตามหลักของกฎหมายอิสลามนั้น เรื่องนี้นักนิติศาสตร์อิสลามให้ความสำคัญ โดยตีความให้น้ำหนักชุรอ และมีวิธีการหรือเกณฑ์ในการให้น้ำหนักนี้อย่างชัดเจน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของชุรอและความสำคัญของชุรอในแง่ประวัติศาสตร์อิสลาม ในวัตถุประสงค์ทั้งสองประการดังกล่าวนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอรายละเอียดบนพื้นฐานกรอบการอธิบายของปราชญ์มุสลิมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่อง “ชุรอ” ทั้งในเรื่องของหลักฐาน การปรากฏหลักฐานในการตีความของนักวิชาการและสถานะของชุรอตามหลักนิติศาสตร์อิสลามผู้ศึกษาคาดหวังว่าผลการศึกษาจะทำให้เกิดความชัดเจนในหลักฐานและความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและสังคมไทยโดยทั่วไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาจึงเน้นข้อมูลเชิงเอกสารเป็นสำคัญ โดยเฉพาะข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ(Primary Sources)เช่นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)ที่เป็นเอกสารตัวบทหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ อันปรากฏอยู่ในวงวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม รวมทั้งหลักฐานการวินิจฉัยร่วมกัน(อัล-อิจญ์มาอ์) การเทียบเคียง (กียาส) ซึ่งเป็นกระบวนการในการตีความโดยนักนิติศาสตร์อิสลาม สำหรับหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis)โดยผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์สำหรับหลักฐานพระคัมภีร์อัลกุรอานจากหลักการอธิบายอัลกุรอาน โดยอิงจากตำราการอธิบายอัลกุรอานของนักปราชญ์อิสลามที่ได้รับการยอมรับในโลกมุสลิมสำหรับข้อมูลจากอัลหะดีษจะยึดหลักความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ในกระบวนการการรายงานที่มาและตัวบทอัลหะดีษ และในส่วนของคุณค่าที่มาจากทัศนะของนักปราชญ์อิสลาม จะยึดหลักทัศนะที่เข้มแข็งไม่มีทัศนะแย้ง และในกรณีที่เป็นทัศนะที่มีความเห็นแย้งกันก็จะเลือกจากทัศนะที่มีหลักฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย(Inductive Analysis)ให้ได้มาซึ่งข้อสรุปสำหรับผลการวิจัยชิ้นต่อไป

ความหมายของชุรอ

ความหมายด้านภาษา

ชุรอ (Shura) เป็นคำภาษาอาหรับ อิบน์ มัสนูร ได้อธิบายว่า คำว่าชุรอมาจากรากศัพท์ อะชาเราะ (Ashaara)และเชาะเราะ (Shaowara) แปลว่า การแสดงท่าทางด้วยมือ ตา คิ้ว รากศัพท์นี้เมื่อผันด้วยวะซัน (ตราช่าง) มีฟูละห์ ให้เป็นมัสดาร์ (อาการนาม)ก็จะได้ว่า มะชูเราะห์ (Mashura) ซึ่งแปลว่า การปรึกษาหารือ (Ibn Monzur, 1999 :7 / 235)

หลุยส์ มะรุฟ อธิบายคำว่าชุรอ มาจากรากศัพท์ เชาะเราะ (Shaowara) และอะชาเราะ (Ashaara)แปลว่า การแสดงท่าทาง หรือบอกให้รู้ รากศัพท์ดังกล่าวนี้ที่ใช้ในกลุ่มความหมายใกล้เคียงกันได้แก่ ชาะวะร่อ (Shawara) แปลว่า ขอคำปรึกษาหารือ ตะชะวะเราะ (Tashawara) อิซตะวะเราะ (Ishtawara) แปลว่า ต่างคนต่างปรึกษาหารือกัน อิสตะชะเราะ

(Istashara) แปลว่า ชัดเจนเรื่องที่ปรึกษาหารือ ชูรอเป็นคำนามที่ใช้ความหมายว่าอัครราชทูต (Attashawur) แปลว่าการปรึกษาหารือ (Louis Ma'Luf, 1992: 407)

คำว่า ตะชาวูริน (Tashawurin) ปรากฏในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะห์ อายะห์ที่ 233 ให้ความหมายโดยกล่าวถึงการให้ความสำคัญของการปรึกษาหารือแม้กระทั่งชีวิตในครอบครัว ซึ่งจำเป็นต้องปรึกษาหารือระหว่างสามีภรรยาในการดูแลบุตร

คำว่าชาวีร์ (Shawir) ปรากฏในสุเราะฮ์ อาลิอิมรอน อายะห์ที่ 159 เป็นคำกริยาที่บ่งบอกถึงคำสั่งใช้ให้ปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าการชูรอเป็นบทบัญญัติตาม ศาสนบัญญัติที่มีเป้าหมายเพื่อจะสร้างความเป็นปึกแผ่นและความสามัคคี อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการที่ได้มีมติไว้ในที่ประชุม ที่สำคัญเป็นแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด

คำว่าชูรอ (Shura) ปรากฏในสุเราะฮ์อัซซูรอ อายะห์ที่ 38 เป็นคำมัสดาร์ (อาการนาม) กล่าวถึง ความศรัทธาของมุสลิมที่ดี เพราะมุสลิมที่ศรัทธานั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการชูรอและเป็นการชี้ให้เห็นว่าชูรอนั้น มีมาก่อนที่ท่านนบีมุฮัมมัดจะอพยพไปสู่นครมะดีนะห์ และที่สำคัญอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ได้ทรงตั้งชื่อ สุเราะฮ์ว่า อัซซูรอ ในคัมภีร์อัลกุรอานของพระองค์เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการชูรอ

คำว่าอัซริกุ (Asrikhu) ปรากฏในสุเราะฮ์ฮุญา อายะห์ที่ 32 แปลว่าให้ความร่วมมือ หมายถึงการให้คำปรึกษา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารืออันเนื่องมาจากนบีมุฮา (อะลียฮิสสลาม) ได้ขอพรจากพระเจ้าให้นบีฮารูน (อะลียฮิสสลาม) ซึ่งเป็นน้องชายของท่านให้ช่วยเป็นที่ปรึกษาในกิจการงานต่างๆ

อัฟตุนี (Aftune) ปรากฏในสุเราะฮ์อัลนัมล อายะห์ที่ 32 หมายถึงการขอคำปรึกษาหารือ ซึ่งพระราชาธิบดีสัลมานผู้ปกครองเมืองสะบะ ได้ขอคำปรึกษาหารือจากข้าราชการบริหารของพระองค์ก่อนการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ

คำว่า มะชูเราะฮ (Mashura) ปรากฏในหนังสือมุสนัดอิหม่ามอะหมัด 4/928 กล่าวถึงท่านเราะฮ์ลุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ที่ได้ดำเนินการชูรอก่อนทำสงครามบะดร์และอุซูดว่าจะตั้งรับในเมือง หรือออกไปตั้งรับนอกเมือง

ความหมายด้านวิชาการ

ท่านอัลกุฎฎีย์ กล่าวว่า “หลักการชูรอ คือการนำเอาทัศนะออกมา” (Al-Qurtubiy 1999:3/172)

ท่านอับนิอะเราะบีย์ กล่าวว่า “ ชูรอ คือความคุ้นเคยกันของชนกลุ่มหนึ่ง , การทดสอบด้วยสติปัญญา การหาต้นเหตุของความถูกต้อง , ชนกลุ่มที่มีการปรึกษาหารือจะพบทางออก” (Ibn Al-Arabi 1990:4/91)

และท่านอับนิอะเราะบีย์ กล่าวถึงชูรออีกว่า “ เมื่อเรื่องราวนั้นเกิดขึ้นในทางที่ดี จนกระทั่งเขาได้รู้ถึงเป้าประสงค์ของสิ่งนั้นๆ”

จากข้อพิจารณาความหมายของชูรอจากแหล่งที่มาต่างๆข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ชูรอมีสาระและความสำคัญหลายลักษณะโดยลักษณะพื้นฐานเป็นการสื่อสารระหว่างกันของมนุษย์ ซึ่งเป็นได้ทั้งการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสาร 2 ทาง คือระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร แต่ละฝ่ายเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารระหว่างกัน ชูรอเช่นนี้ เป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ที่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา)ทรงสร้างให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม

การให้น้ำหนักชูรอในเชิงนิติศาสตร์อิสลาม

คำนิยามที่เหล่าปวงปราชญ์ได้ตีกรอบของการชูรอ หมายถึง “การที่ผู้มีอำนาจชี้ขาด ผู้พิพากษาหรือผู้ที่ได้มอบหมายในสิ่งหนึ่งที่ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน จากตัวบทอัลกุรอาน อัลหะดีษ หรือมติใด ๆ ของปวงปราชญ์ ต่อข้อชี้ขาดของสิ่งนั้น ๆ โดยนำกลับมาทบทวนพิจารณากับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในกรณีดังกล่าวด้วยกับหลักฐานรองรับจากการวินิจฉัยของเหล่านักวิชาการและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

เช่นนี้แหละ จากชูรอในทางเทคนิคที่อิสลามได้นำมาใช้จึงขยายครอบคลุมถึง การหาข้อยุติด้วย ฉันทามติของคณะชูรอ และนี่คือเป้าหมายของการชูรอ หากไม่มีฉันทามติก็ใช้มติที่มีน้ำหนักที่สุดในการออกกฎระเบียบบังคับเพื่อเป็นระเบียบปฏิบัติของสังคม

ณ จุดนี้ เหล่านักวิชาการ นักวินิจจัยมีความเห็นที่ต่างกันในทัศนะเชิงนิติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสุกข์ของการชุรอว่า ชุรอนั้นเป็นวาญิบ หรือ มัณดุบ และความหมายส่วนใหญ่ให้น้ำหนักไปในทิศทางใด

1. ทัศนะของผู้ที่เห็นว่าการชุรอเป็นวาญิบ (สิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ)

ทัศนะของผู้ที่เห็นว่าการชุรอเป็นวาญิบ อันได้แก่ เหล่านักวิชาการฟิเคห์ส่วนใหญ่ อาทิ มัซฮับฮะนีฟะยะห์ มัซฮับมาลิกียะห์ ทัศนะที่เศาะเหียะห์(เชื่อถือได้) ของมัซฮับชาฟีอี มีกรกล่าวกันว่า เป็นทัศนะของอิมามนวะวียะห์ อิบนิ อะฎียะห์ , อิบนิ คุวัยซัมันดาด, อิมามรอซียะห์ และบางส่วนของนักวิชาการร่วมสมัย เช่น มุฮัมมัด อัब्ดุล, มะหมูด ซัลตุต, มุฮัมมัด ออบู ชะฮะเราะฮ์, อัब्ดุลอะซฮาบ เคาะลาฟ และอัब्ดุลกอเดร เอาตะห์ โดยพิจารณาจากตัวบทต่าง ๆ ของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ผู้มีอำนาจปกครองจำเป็นต้องให้มีการชุรอ จำเป็นต้องปฏิบัติตามผลลัพธ์ ความเห็นที่ได้รับจากการชุรอและถือเป็นความผิดเมื่อปฏิเสธหรือละเว้นการปฏิบัติตามมติการชุรอ

ยิ่งไปกว่านั้น อิบนิ อะฎียะห์ (ฮ.ศ. 541) มีความเห็นว่า การชุรอนั้น เป็นเสาหลักของอิสลามและข้อบังคับของนิติบัญญัติ ผู้ใดที่ไม่ปรึกษาต่อเหล่าผู้รู้และนักการศาสนา วาญิบต้องปลดเขาออกจาก ตำแหน่ง(Al – Qurtubiy 1999:4/249)

หลักฐานสนับสนุนความคิดนี้จากพระดำรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า (และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย) อายะห์ที่ 159 สูเราะห์อาละอิมรอน และเหล่านักวิชาการอัสซุลฟิเคห์ กล่าวกันว่า ส่วนที่เป็นคำสั่งนั้น บ่งชี้ถึงการเป็นวาญิบตราบใดที่ปราศจากเงื่อนไข พ้นระ ไปสู่ความหมายอื่นจากการเป็นวาญิบ ณ ตรงนี้ไม่มีเงื่อนไขใด ๆ และคำสั่งโดยรวมนี้ย่อมชี้ถึงการเป็นวาญิบ

การบัญชาใช้ของอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) นั้นทรงเตือนถึงการชุรอเพื่อให้มวลอิสลามิกชนปฏิบัติตาม ดังนั้นผู้ปกครองไม่สามารถตัดการชุรอออกไปได้ ด้วยเหตุอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ได้ทรงบัญชาใช้ต่อเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ของพระองค์(Zaydan Abd al-Karim,1994/4327)

มีรายงานจากท่าน อะบี สุรเราะห์ (เราะฎียัลลอฮูอันฮู) ท่านได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นผู้ใดที่ปรึกษาหารือกับเหล่าสหายของเขา มากไปกว่าท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) อีกแล้ว”(Al-Bayhaqi2003:2/186)

คำที่ท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) มักกล่าวอยู่เสมอคือ “โอ้เหล่ามุสลิมโปรดให้คำแนะนำกับฉันด้วย”(Ibn Kathir, 1991:2/192)

นี่คือตัวบทที่ชี้ชัด ไม่อาจที่ปล่อยให้มีข้อสงสัยใด ๆ ต่อประชาคมอิสลามในเรื่องที่ว่า การชุรอนั้นเป็นปฐมบท อันเป็นรากฐานที่ระบอบอิสลามมีอาจดำรงอยู่ได้ หากปราศจากการชุรอ(Syed Qutb,2003:1/501)

การชุรอนั้นถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของกาศรัทธา ที่ส่งผลต่อการกำหนดอัตลักษณ์จากคุณลักษณะต่าง ๆ ของบรรดาเหล่าศรัทธาชนที่ทำให้พวกเขาโดดเด่นเหนือผู้อื่น

ดังนั้น การศรัทธาของมวลศรัทธาชนไม่อาจสมบูรณ์ได้ เว้นแต่ต้องมีรูปแบบการชุรอในหมู่พวกเขาไม่เป็นที่อนุญาตแก่มุสลิมกลุ่มชนใดธำรงอยู่และยินดีต่อการดำรงตนของกลุ่มชนนั้น ๆ โดยปราศจากการชุรอ นอกเสียจากว่ากลุ่มชนนั้นเป็นผู้กระทำผิดที่ละเลยต่อพระบัญชาใช้ของอัลลอฮ์(Abd Al-Qadir Awdah, 1978:95)

2. กลุ่มผู้เห็นว่า ถือเป็นสุนัตในการชุรอ

การถือว่าเป็นสุนัต (สิ่งที่ส่งเสริมให้กระทำ)ในการชุรอ อ้างจากคำพูดของท่านเกาะตาตะห์ อิบนิ อิสฮาก ชาฟีอี, เราะเบียะฮ์, อิบนิกออิม, และท่านอิบนุหะญูร ได้ให้น้ำหนักกับแนวคิดนี้ และมีการรวบรวมว่าเป็นคำกล่าวของชาวสะลัฟบางส่วน

โดยอนุมานจากการที่ท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ไม่ได้กำหนดให้การชุรอ หรือขอคำปรึกษาเป็นวาญิบ(สิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ) ถัดมาก็ได้เทียบเคียงกับการแต่งตั้ง ผู้ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ ก็ไม่ได้กำหนดการหารือให้เป็นวาญิบเช่นกัน ด้วยเหตุผลที่ว่า การปกครองทั้งทางด้านศาสนาและการเมืองนั้น เป็นของผู้ที่เหมาะสม ที่จะดำรงตำแหน่งนั้นด้วยตนเอง หรือไม่ก็มอบหมายให้บางส่วนทำการคัดสรรโดยมิใช่การบังคับหรือเป็นการวาญิบแต่อย่างใดทัศนะที่มีน้ำหนัก

ทัศนะที่มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือที่สุดคือ การชุรอนนั้นเป็นวาญิบ โดยพิจารณาพื้นฐานเดิมของบทบัญญัติในอิสลาม และกฎเกณฑ์ทางระบอบการเมืองในเชิงนิติบัญญัติ ได้กำหนดว่า ไม่ให้เอาระบบเผด็จการด้วยการยึดอยู่กับทัศนะคติของผู้หนึ่งเป็นเอกเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการงานที่เกี่ยวข้องกับมวลอิสลามิกชนโดยตรง

อนึ่งการโยงเอาการดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ กับการดำรงฐานันดรของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้น ภายนอกแล้วถือว่าการเชื่อมโยงที่ไม่ตรงนัก ด้วยว่าตำแหน่งของเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้น ชัดเจนและเบ็ดเสร็จเด็ดขาดกว่าการดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ ท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ได้ผนวหนำที่ผู้นำทางศาสนาและทางโลกในเวลาเดียวกันจึงไม่ใช่เรื่องน่าฉงนอันใดว่าบางวาระท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ไม่ได้พึงพาทัศนคติ และคำตัดสินของผู้อื่น โดยพิจารณาจากความหนักแน่นจากแหล่งที่มาที่ท่านยึดถือ นั่นคือการวิงวอนจากพระเจ้า และในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางโลก ท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ได้ปรึกษาหารือกับเหล่าอัครสาวกของท่านเป็นปกติอยู่แล้ว อันนี้ชัดเจนอย่างไรข้อกังขาใด ๆ

ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะห์ ผู้ชี้ขาดกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชาติโดยส่วนใหญ่แล้ว การใช้อำนาจของเขาต้องย้อนกลับไปสู่ประชาชาติเป็นองค์รวม ผู้มีอำนาจชี้ขาดนั้นได้รับอำนาจจากประชาชนไม่ใช่มีอำนาจจากตัวเขาเอง และเป็นที่ยอมรับโดยประชาชาติแห่งบทบัญญัติที่มาจาก การ ชุรอน นั้น จะเกิดมากกว่าผลที่ได้จากการตัดสินด้วยทัศนคติเดียวที่เป็นเอกเทศ และผู้มีอำนาจจึงต้องอาศัยการชุรอน ดังที่อัลลอฮ์ทรงมีพระบัญชาให้เราะสุลของพระองค์ว่า (และจงปรึกษารื้อกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย) อายะห์ที่ 159 สูเราะห์อาละอิมรอน มีคำกล่าวว่า การที่อัลลอฮ์ทรงมีบัญชาให้ท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ให้มีการชุรอนนั้นก็เพื่อสร้างความผูกพันในหัวใจของเหล่าเศาะหาบะห์ของท่านนบี เพื่อเป็นแบบอย่างกับผู้อื่นต่อไปในภายหลังและเพื่อค้นหาแนวคิดที่ไม่ได้ถูกกำหนดลงมาเป็นวิธี ด้วยกับการชุรอน จากกรณีการสู้รบเรื่องบริบทปลีกย่อยและอื่น ๆ ดังนั้น ผู้อื่นจากท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ยิ่งสมควรจะต้องมีการชุรอน(Ibn Taymiyyah,1992:157)

เมื่อการชุรอนเป็นวาญิบ ต่อท่านเราะสุล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)ที่ปราศจากความผิด ผู้ที่ได้รับวะฮีย์แล้วละก็ การชุรอนของเหล่าผู้นำแห่งมวลมุสลิม ย่อมจำเป็นยิ่งกว่า(Muhammad Fathiyy 'Uthman,1979:157)

การชุรอนเป็นวาญิบ(การบังคับให้กระทำตามหลักเกณฑ์ของศาสนา) โดยอาศัยกฎเกณฑ์และหลักฐานทางภาษาศาสตร์มาสนับสนุนตามหลักอุศูลฟิควีย์ นั่นคือ พระดำรัสของอัลลอฮ์ (และจงปรึกษารื้อกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย) อายะห์ที่ 159 สูเราะห์อาละอิมรอน โดยคำสั่งย่อมหมายถึงการเป็นวาญิบ (Ibrahim Bin Musa Al-Shatibiyy,2011:4/115)และไม่ได้ปรากฏจากอัลกุรอาน และหะดีษ ที่ขัดแย้งต่อสิ่งที่กล่าวมา ดังนั้น หลักฐานต่าง ๆ จากอัลกุรอานจนถึงอัลหะดีษ มีสิ่งชี้ให้เห็นว่าการชุรอนนั้นเป็นวาญิบ และบางส่วนจากหลักฐานมีสิ่งที่บ่งชี้ว่าเป็นมันดับ และขึ้นขมผู้ที่ทำการชุรอนท้ายที่สุดนี้ ไม่มีการขัดแย้งใด ๆ ถึงความเหมาะสมในการนำชุรอนมาใช้ ยิ่งไปกว่านั้น การชุรอนจะทำให้การตัดสินมีการสนับสนุนมากขึ้น

ทัศนะที่เรากล่าวถึงก็คือ การชุรอนนั้นก็เป็นเหมือนฮุกุมชะรีอี (ข้อชี้ขาดตามหลักการอิสลาม) ที่เป็นวาญิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว การ ชุรอนก็เป็นเช่นระเบียบแห่งมนุษยชาติและเป็นเครื่องมือในการพิพากษาที่เป็นวาญิบอันเป็นทั้ง ปฐมบทและปัจฉิมบท

ความสำคัญของชุรอน

ชุรอนมีความสำคัญซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน และสุนนะฮ์ แบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด(ขอความสันติสุขจงประสบแด่ท่าน) ซึ่งความสำคัญของชุรอนสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

- 1 ชุรอนเป็นสิ่งที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติและเป็นองค์ประกอบของศาสนา

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานผู้เขียนพบว่า คำว่าชุรอ(Shura)ในอัลกุรอาน ปรากฏในรูปคำต่างๆ คำอื่นที่เกี่ยวข้องและประโยคที่ชี้ให้เห็นความหมายชุรอ คำและประโยคที่อัลกุรอานใช้เหล่านี้ ปรากฏในอายะห์ที่มีบริบทการประทาน (อัลบาบุลนุซูล) ต่างๆ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายความไว้ เพื่อชี้ให้เห็นความหมาย เจตนารมณ์และความสำคัญของชุรอ

คำว่าชุรอ (Shura) การปรึกษาหารือปรากฏในสุเราะห์อัช-ชุรอ ที่ 36 – 38 ที่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ตรัสความว่า “ และสิ่งใดที่พวกเจ้าได้รับนั้นเป็นเพียงการสนุกสนานเพลิดเพลินแห่งชีวิตของโลกนี้เท่านั้น แต่สิ่งที่มีอยู่ ณ ที่อัลลอฮ์นั้น ดีกว่าและจีรังยั่งยืนกว่า สำหรับบรรดาผู้ศรัทธาและพวกเขามอบหมายไว้วางใจแด่พระเจ้าของพวกเขา(36) และบรรดาผู้ที่หลีกเลี่ยงการทำบาปใหญ่และการทำลามก และเมื่อพวกเขาโกรธพวกเขาถือภัยไว้(37) และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”(อัชชุรอ : 36-38)

ท่านอับดุลอะซีซ กล่าวว่า ประโยคที่ว่า (และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา)ในอายะห์นี้ หมายถึง พวกเขาจะไม่ตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกว่าพวกเขาจะปรึกษาหารือในเรื่องนั้นก่อน เพื่อจะช่วยเหลือกันทางด้านความคิด ตัวอย่าง เช่น ด้านการสงคราม(Ibn Kathir, 1991:1-480)

ในอายะฮ์นี้ชี้ให้เห็นอย่างละเอียดอ่อนถึงคุณค่าของการปรึกษาหารือในอิสลาม ตามกรอบของการอธิบายอายะฮ์นี้ที่ว่า

1.อายะห์นี้ได้มีกล่าวอยู่ในสุเราะห์ที่ใช้ชื่อว่า อัชชุรอ (Shura)การตั้งชื่อสุเราะห์ของอัลกุรอาน ด้วยชื่อ อัชชุรอ (Shura) เป็นการให้เกียรติกับสิ่งนั้นและเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและตำแหน่งอันสูงส่งของสิ่งนั้นด้วย

2.การปรึกษาหารือที่กล่าวอยู่ในอายะห์นี้ มีมาในลักษณะยืนยัน รวมอยู่กับบรรดาคุณลักษณะพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันของเหล่าผู้ศรัทธา พวกเขาหลังจากที่ศรัทธาแล้ว เป็นผู้ที่มีมอบหมายตนต่อพระเจ้าของพวกเขา ออกห่างจากบาปใหญ่ และสิ่งที่เป็นความชั่ว เป็นผู้ตอบสนองคำบัญชาใช้ของพระผู้เป็นเจ้า ดำรงการละหมาด (และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา) และจ่ายซากาต และบริจาคทานไปในหนทางของอัลลอฮ์และเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา

3. อายะห์นี้เป็นโองการมกียะห์ ชี้ให้เห็นว่า การหารือในอิสลามนั้นถูกนำมาใช้ทางด้านสังคม ก่อนที่จะมีกฎหมายทางด้านการปกครอง

4. เป็นอายะห์ที่บอกถึงสภาพของมุสลิมที่มีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย ไม่ใช่สภาพที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่ง แท้จริงอัลลอฮ์ได้ทรงทำให้การยกย่อง การปรึกษาหารือนี้เป็นประการที่มีคุณค่า และถือเป็นลักษณะของผู้ที่มีศรัทธา

5. อายะห์ได้กำหนดให้กิจการทั้งหลายของเหล่ามุสลิม ในเรื่องที่มีได้มีการวะฮีย์ (Wahee)ลงมานั้น ให้พวกเขาปรึกษาหารือกันในกลุ่มพวกเขา ถือเป็นหน้าที่ของพวกเขาทุกคน นอกจากในเรื่องที่เป็นการเฉพาะของผู้รู้ และผู้สันตติกรรมเท่านั้น เพราะผู้ที่มีศรัทธานั้น พลังศรัทธาของเขาจะทำให้เขานั้น นำสิ่งที่ปัญหาต่อพวกเขา กลับไปสู่ผู้ที่รู้ว่าจะกลั่นกรองจนนำมาสู่ข้อตัดสินใจได้อย่างไร

6.มีนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวเตือนถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องในอายะห์นี้ (และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา) ว่าเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบของบรรดาผู้ศรัทธา

คุณลักษณะนี้ถูกนับว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานหลักของศาสนาหมายความว่าการศึกษาหารือนี้

เป็นสิ่งที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติและเป็นองค์ประกอบหลักของศาสนาอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ตรัสว่า

“และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขาเป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”(อัชชุรอ : 38)

คำดำรัสนี้ชี้ถึงตำแหน่งที่สูงส่งของการปรึกษาหารือ เพราะอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ได้ทรงกล่าว การปรึกษาหารือควบคู่กับการศรัทธา และการดำรงการละหมาด และเป็นการบ่งชี้ว่าพวกเขาเหล่านั้นถูกใช้ให้มีการปรึกษาหารือกัน(Al – Qurtubiy, 1999:3/21)

2. ชูรอใช้ในการดำเนินชีวิต

คำว่าชูรอ (Shawir) จงปรึกษาหารือปรากฏในสุเราะห์อาละอิมรอน 159 ที่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ตรัสว่า ความว่า “และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย” (อาละอิมรอน :159)

อายะห์นี้อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ได้ทรงโต้ตอบกับท่านเราะสูลที่ต่อเนื่องกับสำนวนที่พระองค์ได้ตรัสความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) นั้นเอง เจ้า(มุฮัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติดุร้าย และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ แน่แน่นอนพวกเขาก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบ ๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขอร้องให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย” (อาละอิมรอน: 159)

ท่านกรูฏีบี กล่าวว่า ประโยคที่ว่า (เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์นั้นเอง เจ้า(มุฮัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา) อายะห์นี้มีหลายประเด็น

1. ปวงปราชญ์กล่าวว่า : อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ใช้ให้ท่านบิรอะฮ์ (คืออัลลิลลอฮุอะลียะฮฺวะซัลลัม) ด้วยกับคำสั่งที่เป็นระดับขั้นที่มีความแยบยล อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ใช้ให้ท่านบิรอะฮ์ให้พวกเขา สิ่งหนึ่งซึ่งสิ่งนั้นจะมีผลกระทบกับพวกเขา เมื่อถึงขั้นที่มีผลกระทบขึ้นพวกเขาก็ปรึกษาหารือกันบ้าง จนกระทั่งทำให้พวกเขาเป็นนักปรึกษาหารือกันโดยอัตโนมัติ

2. ท่านอิบนุอะญะฮ์กล่าวว่า :การชูรอ เป็นกฎของบทบัญญัติและการชูรอเป็นหัวหน้าของกฎทั้งหลาย

3. กรูฏีบีว่า “และพวกเขาก็ปรึกษาหารือกันในกิจการนั้น ๆ” บ่งชี้ว่า อนุญาตให้ทำการวินิจฉัยในประเด็นต่าง ๆ ได้ พร้อมกับยึดเอาความหมายนั้นตามปรากฏของวะฮีย์ เพราะอัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา) อนุญาตให้ท่านบิรอะฮ์ (คืออัลลิลลอฮุอะลียะฮฺวะซัลลัม) ทำเช่นนั้นได้

4. ท่านเราะสูล (คืออัลลิลลอฮุอะลียะฮฺวะซัลลัม):กล่าวว่าที่ปรึกษานั้น คือผู้ไว้วางใจ รายงานโดย อะบูฮุร็อยเราะห์นักวิชาการ กล่าวว่า ลักษณะของที่ปรึกษา ถ้าเกี่ยวข้องกับหลักศุภม(ข้อชี้ขาดทางศาสนา)ต่าง ๆ แล้ว จำเป็นต้องมีความรู้ มีศาสนาและผู้เป็นเช่นนั้นได้ ต้องเป็นผู้มีสติปัญญา

5. ลักษณะของที่ปรึกษาในเรื่องทางโลกนั้น เขาต้องเป็นคนมีความรู้ มีประสบการณ์ มีความชำนาญและเป็นผู้ที่มีจิตอาสาในการให้คำปรึกษา

6. ชูรอถูกสร้างอยู่บนแนวความคิดที่หลากหลาย ผู้ให้คำปรึกษาจะพิจารณาความหลากหลายนั้น โดยพิจารณาความแต่ละทัศนะว่า สอดคล้องกับกรูฏีบี และสุนนะฮ์หรือไม่ ตามที่เขามีความสามารถและเมื่ออัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ได้ชี้แนะเขา จนเขามีความมั่นใจ เขาก็จะทำสิ่งที่ได้รับมอบหมายมาให้สำเร็จและนี่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการวินิจฉัยที่ศาสนาส่งเสริม ซึ่งตรงกับคำสั่งใช้ของ อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ตามเจตนาของอายะห์นี้(Al – Qurtubiy 1999:2/191)

อายะห์นี้อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา)ได้ทรงโต้ตอบกับท่านเราะสูลในฐานะที่ท่านเป็นผู้เรียกร้องผู้ให้ทางนำ ผู้ชี้แนะ ผู้ให้การเลี้ยงดู เป็นผู้นำและเป็นแม่ทัพ เป็นการบ่งชี้ว่า ท่านจะต้องให้ความเอ็นดูกับมวลมนุษย์ มีความอ่อนโยน มีความเมตตา และให้อภัยกับพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านจะต้องเป็นผู้ขออภัยโทษ ในความผิดและบาปให้กับพวกเขา ขอคำชี้แนะและให้ความสำคัญต่อข้อเสนอแนะของพวกเขา นี่คือการสั่งต่อผู้ที่มาทำหน้าที่เหมือนกับท่านจะเป็นผู้เรียกร้อง เป็นแม่ทัพ หรือเป็นผู้นำก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรดานักวิชาการและนักอธิบายอัลกรูฏีบีนั้น ถูกพิจารณาว่า พวกเขาถูกใช้ให้

มีการปรึกษาหารือ เป็นกลุ่มแรก ด้วยเหตุที่การปรึกษาหารือกันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพวกเขา และด้วยเหตุที่พวกเขามีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับท่านเราะสูล

อายะห์นี้ถูกนับว่าเป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปใช้ในการปกครองและการบริหารและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง จึงนับว่าการปรึกษาหารือกันเป็นหลักการของการวางบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของการปกครอง บุคคลใดก็ตามไม่ขอคำชี้แนะจากผู้รู้และผู้สันตติกรรมในสาขาต่าง ๆ การปลีกตัวออกห่างจากบุคคลผู้นั้นถือเป็นสิ่งจำเป็น หลักการข้อนี้ไม่มีข้อขัดแย้งของนักวิชาการแต่ประการใด

3. ขอรูใช้ในการครองเรือน

คำว่าตะฮาวูร (Tashawur) การปรึกษาหารือกัน ปรากฏในสุเราะห์อัลบะเกาะเราะห์ อายะห์ที่ 232-233 ที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ตรัสว่า “ และเมื่อพวกเจ้าหย่าบรรดาหญิง แล้วนางเหล่านั้นได้ถึงกำหนดเวลาของพวกนางแล้ว ก็จงอย่าขัดขวางพวกนาง ในการที่พวกนางจะแต่งงานกับบรรดาผู้ครองของพวกนาง เมื่อพวกเจ้าต่างพอใจกันระหว่างพวกเจ้าโดยชอบธรรม นั้นแหละคือ สิ่งที่จะถูกนำมาแนะนำตักเตือนแก่ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันปรโลก นั้นแหละคือสิ่งที่บริสุทธิ์กว่า และสะอาดกว่า สำหรับพวกเจ้าและอัลลอฮ์นั้นทรงรู้ แต่พวกเจ้าไม่รู้ (233)

และมารดาทั้งหลายนั้น จะให้นมแก่ลูก ๆ ของนางภายในสองปีเต็ม สำหรับผู้ที่ต้องการ จะให้ครบถ้วนในการให้นม และหน้าที่ของพ่อเด็กนั้นคือปัจจัยยังชีพของพวกนางและเครื่องนุ่งห่มของพวกนางโดยชอบธรรม ไม่มีชีวิตใดจะถูกบังคับ นอกจากเท่าที่ชีวิตนั้นมีกำลังความสามารถเท่านั้น มารดาก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน(ให้แก่สามี) เนื่องด้วยลูกของนาง และพ่อเด็กก็จงอย่าได้ก่อความเดือดร้อน(ให้แก่ภรรยา) เนื่องด้วยลูกของเขา และหน้าที่ของทายาทผู้รับมรดกก็เช่นเดียวกัน แต่ถ้าทั้งสองต้องการหย่ากัน อันเกิดจากความพอใจ และการปรึกษาหารือกันจากทั้งสองคนแล้ว ก็ไม่มีบาปใด ๆ แก่เขาทั้งสอง และหากพวกเจ้าประสงค์ที่จะให้มีแม่นมขึ้นแก่ลูก ๆ ของพวกเจ้าแล้ว ก็ย่อมไม่มีบาปใด ๆ แก่พวกเจ้า เมื่อพวกเจ้าได้มอบสิ่งที่พวกเจ้าให้(แก่นางเป็นค่าตอบแทน) โดยชอบธรรม และจงอย่าเกรงอัลลอฮ์เถิด และพึงรู้ด้วยว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้น ทรงเห็นในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”(อัลบะเกาะเราะห์ 232-233)

ท่านอิบนุกะษีร ได้กล่าวว่า ตะฮาวูร หมายถึ พ่อและแม่ของเด็กต้องตกลงกันในเรื่อง การ หย่ามลูก ก่อนครบสองปี ให้ทั้งสองคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับโดยปรึกษาหารือกันและลงมติ และไม่อนุญาตให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตัดสินใจแทนอีกฝ่ายโดยไม่ปรึกษาหารือกัน(Ibn Kathir, 1991:1/480)

ในอายะห์แรก : เมื่อมีความเข้าใจและความยินยอมระหว่างสามี ภรรยา ที่แยกทางกันในเรื่องของระยะเวลา และการกลับมาคืนดีกัน และยินยอมที่จะเริ่มต้นความสัมพันธ์ของการเป็นสามีภรรยากันอีกครั้ง ไม่อนุญาตให้ผู้ปกครองหญิงจะกีดกันในเรื่องดังกล่าว

อายะห์ที่สอง การให้นมบุตรที่ถูกกำหนดให้เป็นเวลา 2 ปี บริบูรณ์ นั้น สามารถที่จะลดเวลาลงมาได้ หากแต่การหย่ามนั้น ต้องเกิดขึ้น จากการปรึกษาหารือและการเห็นชอบ โดยไม่ได้เป็นการบีบบังคับจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หมายความว่า การจัดการเรื่องราวใด ๆ ที่เกิดความสมบูรณ์นั้น ต้องด้วยความยินยอมและการหารือของทั้งสองฝ่าย เพื่อเลือกเฟ้นสิ่งที่ดี และเหมาะสมที่สุดให้กับบุตรเท่าที่จะสามารถจะทำได้

แม้ในฐานะเป็นผู้ให้นม ก็ไม่ได้ให้โอกาสกับเธอในการออกมติเพียงลำพัง ถึงการหยุดหรือยืดเวลาในการให้นมบุตรสามีก็เช่นกัน ในฐานะเป็นผู้ให้การคำจุนและค่าเลี้ยงดู ก็ไม่มีสิทธิจะบีบบังคับเรื่องราว ใด ๆ ของบุตรได้ แม้จะต้องมีส่วนร่วมกับการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ของลูก จึงจำเป็นที่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นจากการเห็นชอบและการปรึกษาหารือของทั้งสองฝ่าย(Ahmad Al-Risuni, 2007:17,18)

ดังนั้นมติที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาของบุตรที่ยังเล็กไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สถานที่ สาขาวิชา ระยะเวลา การที่จะศึกษาต่อหรือหยุดการชี้แนะในสิ่งต้องห้าม หรือเมื่อกระทั่งเรื่องคู่ครอง เมื่อพวกเขามาขอคำชี้แนะจากผู้เป็นบิดาและมารดา

ทั้งหมดนี้และอื่นไปจากนี้คือการบริหารจัดการและการบริหารหรือร่วมกันของบิดา มารดา หรือร่วมกันกับบุตรด้วย เมื่อพวกเขาอยู่ในวัยที่สามารถใช้ความคิดได้

มีหะดีษ (วจนะ) มากมายของท่านนบีที่ใช้ให้มีการหารือกับบุตรสาวในเรื่องคู่ครองของนาง ส่วนหนึ่งนั้นเป็นหะดีษที่รายงานมาจากพระนางอาอีชะห์(ภรรยาของท่านนบี) พระนางได้กล่าวความว่า “ฉันได้ถามท่านเราะสูลุลลอฮ์ ถ้าเด็กสาวคนหนึ่งที่ถูกครอบครัวของเธอจะทำการสมรสให้กับเธอว่าจะต้องมีการปรึกษาหารือกับเธอก่อนหรือไม่ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ทรงตอบว่า ใช่ เธอจะต้องได้รับการปรึกษาหารือ”

4. ชุรอใช้เพื่อให้เกิดเป็นคำสอน

อายะห์อัลกุรอานที่มีความหมาย (รูปประโยค) ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารือ ที่ปรากฏ ในซูเราะห์อัลบะเกาะเราะห์ อายะห์ที่ 30-33 อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ตรัสความว่า " และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มะลาอิกะห์ว่า แท้จริงข้าจะให้มนุษย์คนหนึ่งเป็นพิกพ มะลาอิกะห์ได้ทูลขึ้นว่า พระองค์จะทรงให้มีขึ้นในพิกพซึ่งผู้ที่บ่อนทำลาย และก่อการนองเลือด ในพิกพกระนั้นหรือ ? ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ให้ความบริสุทธิ์ พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์ และเทิดทูนความบริสุทธิ์ในพระองค์ พระองค์ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้(31) และพระองค์ได้ทรงสอนบรรดานามของทั้งปวงให้แก่อาดัม ภายหลังได้ทรงแสดงสิ่งเหล่านั้นแก่มะลาอิกะห์ แล้วตรัสว่า จงบอกบรรดาชื่อของสิ่งเหล่านั้นแก่ข้า หากพวกเจ้าเป็นผู้พูดจริง(32) พวกเขา(บรรดามะลาอิกะห์)ทูลว่า มหาบริสุทธิ์พระองค์ท่านไม่มีความรู้ใด ๆ แก่พวกข้าพระองค์นอกจากสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสอนพวกข้าพระองค์เท่านั้น แท้จริงพระองค์คือผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ” (อัลบะเกาะเราะห์: 30-33)

ท่านอัลคอซิม ได้กล่าวว่า แท้จริงข้าจะให้มนุษย์คนหนึ่งเป็นพิกพ หมายถึง ข้า (อัลลอฮ์) (ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ต้องการที่จะสร้างผู้แทน (มนุษย์) ขึ้นมาในโลกมนุษย์นี้ แต่มะลาอิกะห์ก็ไม่เห็นควร เนื่องจากเกรงว่ามนุษย์จะทำการเสื่อมเสียแก่โลก เฉากษีที่เหล่าญินได้เคยกระทำมาแล้ว(Al-Khazin,1995:1/35)

การปรารถนาที่เกิดขึ้นในโองการนี้ บรรลุไว้ด้วยลักษณะของการปรึกษาหารือประเภทหนึ่ง เป็นการปรึกษาหารือที่เกิดขึ้นในการสร้างมนุษย์คนแรก เพื่อให้การปรึกษาหารือนี้เป็นทางนำและเป็นสิ่งที่ติดแน่นอยู่กับลูกหลานอาดัม นับตั้งแต่เริ่มต้นการสร้าง และเพื่อให้การปรึกษาหารือดังเช่นที่เกิดขึ้นกับมะลาอิกะห์นี้ แสดงให้เห็นถึงการให้เกียรติมนุษย์ ยกย่องแก่มนุษย์ โดยให้การปรึกษาหารือขึ้นถือเป็นคำสอนในรูปแบบของการยกย่อง และให้เป็นแบบอย่างในเรื่องราวต่างๆ และเตือนให้มะลาอิกะห์ได้รู้ถึงความละเอียดอ่อนและความเ็นลับที่เป็นวิญญูญในการสร้างอาดัม(Ibn Ishur,2000:16)

การปรึกษาหารือจึงเป็นแบบฉบับทางด้านสังคมที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ได้ทรงมอบให้แก่บ่าวของพระองค์ เพื่อให้พวกเขายึดถือปฏิบัติตาม เช่นเดียวกันสิ่งที่ได้เป็นประโยชน์จากการประทานอายะห์นี้ลงมาก็คือ การปรึกษาหารือที่พึงควรปฏิบัติแม้ในปัญหาที่สามารถสัมผัสและรับรู้ได้อย่างแน่นอนแล้วก็ตาม บนหลักการที่ว่าการศึกษาหารือนี้ก็เพื่อเป็นอีกประเภทหนึ่งจากหลายๆประเภทที่มีเป้าหมายและประโยชน์ดังที่กล่าวมาแล้วเช่น การปรึกษาหารือเพื่อให้เกิดเป็นคำสอนและการยกย่องหลังจากนั้นก็มีการกระตุ้นให้ยึดถือตามและนำมาปฏิบัติให้เป็นนิสัย(Ahmad Al-Risuni,2007:16)

5. ชุรอเพื่อเน้นย้ำสิ่งที่ต้องปฏิบัติ

อายะห์อัลกุรอานที่มีความหมาย (รูปประโยค) ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารือ ที่ปรากฏ ในซูเราะห์ซอฟาตอายะห์ที่ 102 อัลลอฮ์(ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ตรัสว่า

ความว่า “ ครั้นเมื่อเขา (อิสมาอีล) เติบโตขึ้นไปไหนมาไหนกับเขา (อิบรอฮีม) ได้แล้ว อิบรอฮีมได้กล่าวขึ้นว่า “โอ้ลูกเอ๋ย ! แท้จริงพ่อได้เห็นในขณะฝันว่า พ่อได้เชือดเจ้า จงคิดดูซิว่าเจ้าจะเห็นเป็นอย่างไร? “เขากล่าวว่า “โอ้พ่อเจ้า! พ่อจงปฏิบัติตามที่พ่อได้ถูกบัญชาให้เกิด หากอัลลอฮ์ทรงประสงค์ พ่อจะเห็นฉันว่า ฉันอยู่ในหมู่ผู้มีความ

ท่านอัลคอซิมได้กล่าวว่า ประโยคที่ว่า “จงคิดดูซิว่าเจ้าจะเห็นเป็นอย่างไร” หมายถึง พิจารณาความคิดเห็นโดยมีการปรึกษาหารือกัน การปรึกษาหารือตรงนี้ เพื่อให้รู้วาทะทดสอบอันยิ่งใหญ่จากอัลลอฮ์กำลังจะมาประสบและเพื่อจะได้ประจักษ์แจ้งโดยทั่วกันว่า ท่านนบีทั้งสองมีความอดทน และแน่วแน่ต่อคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์เพียงใด (Al-Khazin, 1995:4/73)

จากการสนทนาในอายะห์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า เรื่องที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเด็ด ก็ไม่ได้ห้ามในการที่จะถามความคิดเห็นหรือให้เสนอคำตอบที่เป็นไปในลักษณะหารือ ท่านเห็นหรือไม่ นบีอับรอฮีมถูกใช้ให้เช็ดลูกชายนั้นเป็นเรื่องที่เด็ดขาดและแน่นอนไม่ต้องการหารือได้อีกแล้ว แต่ด้วยท่านเป็นผู้ที่มีมารยาท และความเข้าใจถึงสถานะต่าง ๆ ได้ดี (Abu Bakr Al-Tartushi, 1994:17)

ใครก็ตามใช้การหารืออยู่เป็นประจำ แม้กระทั่งในเรื่องที่มีความชัดเจนแล้วละก็ก็เป็นไปได้ที่เขานั้นจะทิ้งการหารือในเรื่องที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน จึงถือได้ว่า การปรึกษาหารือกันนั้นเป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติ นายยกย่อง และก่อเกิดประโยชน์ในเรื่องที่มีความเด็ดขาดและชัดเจนอยู่แล้ว และบอกให้ทราบถึงความจำเป็นของการปรึกษาหารือ และจะต้องเป็นสิ่งที่นำมาใช้เมื่อเรื่องนั้น มีหลายทางออกและหลายปัญหา กอปรกับมีหลักพิจารณาและการคาดเดาที่หลากหลาย (Ahmad Al-Risuni, 2007:1)

จากเหตุการณ์ข้างต้น เห็นได้ว่า ถึงแม้จะเป็นคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ซึ่งจำเป็นจะต้องปฏิบัติตาม แต่นบีอับรอฮีม (อะลัยฮิสสลาม) ได้ขอความคิดเห็นจากนบีอิสมาอีล (อะลัยฮิสสลาม) ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรึกษาหารือ

ดังนั้นสิ่งที่เราสามารถนำไปต่อยอดทางความคิดจากเหตุการณ์ ระหว่างท่านนบีอับรอฮีมกับนบีอิสมาอีล ผู้เป็นลูกชายที่เผชิญกับทดสอบ ดังที่ระบุไว้ในอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องการชูรอมีดังต่อไปนี้

1. การขอความเห็นจากผู้มีสถานภาพสูงกว่าต่อผู้ที่สถานภาพด้อยกว่า ไม่ว่าจะเป็นคุณวุฒิหรือวัยวุฒินั้นเป็นเรื่องกระทำได้

2. การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ได้คิด ได้วิเคราะห์ ถือเป็นจิตวิทยาประเภทหนึ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. เพื่อให้เห็นว่าทุกองค์กรล้วนมีความสำคัญในการตัดสินใจเรื่องที่พวกเขามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาจรวมถึงการกระทำประชาพิจารณ์ในสังคมปัจจุบัน

4. จากคำท่านนบีอับรอฮีมที่กล่าวแก่นบีอิสมาอีลบุตรชายที่ว่า “จงคิดดูซิว่าเจ้าเห็นเป็นอย่างไร”

สะท้อนถึงวิธีการอบรมบุตรหลานให้พวกเขามีพัฒนาการทางสมองด้วย ควรใช้ความคิดและวิจารณ์ในการตัดสินใจ คำสอนจากหะดีษเกี่ยวกับชูรอ ที่ชี้ให้เห็นความหมาย เจตนารมณ์และความสำคัญของชูรอ จากการศึกษาคำหะดีษของท่านเราะสูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ที่เกี่ยวข้องกับการชูรอ พบว่ามีหะดีษจำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการยืนยันหลักการของอัลกุรอานที่ได้อธิบายเกี่ยวกับชูรอให้มีความหมายและความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ยกมาดังต่อไปนี้

อิสลามสอนให้ผู้ศรัทธานั้นมีจุดยืนที่มั่นคงดำรงอยู่ในความถูกต้องตามหลักการของศาสนาการตักเตือนกันด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยการแนะนำกันให้ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้และให้ห่างไกลจากสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามดังหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด บทหนึ่งที่ว่าความว่า “ ศาสนาคือการแนะนำตักเตือนพวกเราเราว่าเพื่อใคร? ท่านนบีตอบว่าเพื่ออัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) (แนะนำด้วยความบริสุทธิ์ใจ) เพื่อคัมภีร์ของพระองค์เพื่อเราะสูลของพระองค์เพื่อบรรดาผู้นำของมวลมุสลิมและเพื่อผู้คนทั่วไป” (บันทึกโดย Muslim, 2001:55)

อิมามอบูสุลัยมานอัลค็อฏฏอบียะเราะหิมะฮุลลอฮ์ได้อธิบายว่า “หะดีษนี้นับเป็นหะดีษที่บอกถึงหลักการที่สำคัญของอิสลามการตักเตือนกันนั้นมีสถานะที่สูงส่งมีความยิ่งใหญ่ตักเตือนเพื่ออัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ให้ยึดมั่นศรัทธาต่อพระองค์ ปฏิเสธสิ่งต่างๆไม่ให้มีส่วนร่วมกับพระองค์ให้ป่าวตักเตือนตัวของพวกเขาด้วยหลักคำสอนของพระองค์เชื่อมั่นต่อคัมภีร์ว่าเป็นคำรัสของอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ที่ประทานลงมาโดยไม่ไปเปรียบเทียบกับตีความหรือเปลี่ยนแปลงออกไปจากความหมายเดิมปฏิบัติตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในคัมภีร์เชื่อมั่นศรัทธาต่อบรรดานบีและสิ่งที่ท่านเหล่านั้นนำมาช่วยเหลือ

นำเสนอแนวปฏิบัติในการใช้หลักการ“ซุรอ”ที่มีความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ และความต้องการอันหลากหลายของสังคม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.ควรส่งเสริมให้ซุรอเป็นแนวคิดและหลักการสำหรับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะของมุสลิมโดยเฉพาะในองค์กรมุสลิม
- 2.ส่งเสริมให้มีกลไกสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการสำหรับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะในสังคมของมุสลิม
- 3.ควรส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกันในทุกระดับชั้นของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ เพราะนอกจากจะสอดคล้องกับคำสอนในศาสนาแล้วยังส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เรียกร้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ
- 4.ส่งเสริมให้ซุรอเป็นกลไกสำคัญสำหรับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะเพื่อการดำรงชีวิตที่ลงรอยกัน และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม
- 5.ส่งเสริมแนวทางและแบบอย่างในการปรึกษาหารือที่หลากหลายดังเช่น การซุรอในอิสลามอันเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของคนในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและหลักการการปรึกษาหารือ “ซุรอ” ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งในการบริหารจัดการสังคมและการปกครองในศาสนาอิสลาม กับแนวคิดและหลักการการปรึกษาหารือที่มีอยู่ในศาสนาอื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีทัศนะที่มีอยู่ร่วมกันในศาสนาอื่น เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ แห่งประเทศไทย 2542 “พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย” อัลมะดีนะฮ์

ศูนย์กษัตริย์ฟาอัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน

Abd Al-Qadir Awdah. (1978). Al-Islam WaAwda 'una Assiyasah, Beirut : Dar Al-furqan

Abu Bakr Al-Tartushi. (1994). Siraj Al-Muluk, Egypt : Dar- Al-misriyyah

Abu Bakr Bin Al-Arabi Al-Maliki. (1997). Khasais Al-Tashry Al-Islami Fi Al-siyasahWa Al-Hukm, znd ed., Beirut :Muassasat Al-Risalah.

Ahmad Al-Risuni. (2007). Al-Shura Fi Mrakat Al-Bina' Jordan : Dar Al-razi.

Al-Bayhaqi(2003).Sunan al-Bayhaqi al-kubraa Dar- al- Kutup al- Ilmiyyah.cairo Egypt

al-Nawawih, Mahy al-Din Yahya bin Sharf 2001 Sahih Muslim bi Sharh al-Nawawiy 4 Ed. Cairo Dar- al-Hadith Al – Qurtubiy(1999). Al-jami 'li Ahkam al-Qur'an Beirut: Dar- Fixr

Ibn Al-Arabi Al-Maliki Al-Ashbiri. (1990). Ah-kam Al-Quran. Oman: Dar 'Ammar.

Ibn Ishur. (2000). Al-Tahrir wa Al-Tanwir, Beirut: Dar Lhya Al-Turath Al-Arabi.

Ibn Hajar, (1991). Ahmad Ibn 'Ali al AsquliniyFath al-Bari bi Sharh Sahih al-Bukhariy Beirut Dar- al-Fixr

Ibn Kathir,Tsma 'il bin Kathir, (1991). Tafsir al-Qur'an-'Azim Bairut Dar- al- Kutup al- Ilmiyyah.

Ibn Manzur,al-Allamah Ibn ManzurLisan al- ArabVols.7 ,3 Ed Dar- Ihya al-Turath al-Arabiyy

Ibn Mayah, Muhammad bin Yazid Tahgig Muhammad Fuaad.nd. Sunan Ibn Mayah Dar- Ihya al-Kutup al-Arabiyyah

- Ila' Al-Din 'Ali bin Mukammad bin Ibrahim. (1995). Tafsir Al-Khazin, Beirut: Dar Al-Kutub Al-Ilmiyyah.
- Ibn Taymiyyah. (1992). Assiyasah Al-shariyyah Fi IslahArraiyWaArriaiyyah, Beirut : Dar Al-Fikry.
- Ibrahim Bin Musa Al-Shatibiy. (2011). Al-Muwafaqat, Beirut :Muassasat Al-Risalah.
- Louis Ma'luf(1992). al- Munjid fi al-Ahlam 33 Ed. Beirut: Dar- Mashrix
- Muhammad Fathiy 'Uthman. (1979). Min Usul Al-FikrAssiyasi Al-Islami, Beirut :Muassasat Al-Risalah.
- Syed Qutbn.d :1/501 Fi zilalalquranIhya al-Turath al-Arabiy Beirut Lubnan
- Zaydan Abd al-Karim. (1994). Al-Mufasssal Fi Ahkām Al-MaratiWa al-baiti Al-Muslim Fi Al-shaiyyah Al-Lalamiyah (1stEd).Beirut :Muassasat Al-Risalah.

